

Ohjeita ulkokouluun metsässä:

Jätä tilaa tärkeimmälle

Metsässä oppiminen mahdollistaa aidot luontohavainnot ja yhteiset oppimiskokemukset. Tarvikkeet ovat vähemmän tärkeitä, kuin luonnon kohtaaminen omilla aisteilla.

Jätä siis aikaa ihmettelylle, kokemuksille ja tunteille sekä keskustelulle.

Uusien luonnon elementtien, kokemusten ja tiedon jäsentely sopivassa ryhmässä laajentaa ymmärrystä ja sanavarastoa. Ulkokoulussa erilaiset oppijat pääsevät esiin vahvuuksineen, anna heille vahvistavaa palautetta.

Metsäpaikka

Monenlaiset metsät soveltuvat oppimisympäristöksi. Koulun lähimetsikkö voi antoisa opetuskohde siinä missä kauempana sijaitseva laajempi virkistymetsäkin.

Hyvässä metsäpaikassa on monipuolisen luonnon lisäksi riittävästi tilaa ryhmän kokoontumiseen ja leikkeihin. Hyödynnä metsän erilaisia paikkoja eri aktiviteeteissa.

Turvallisuutta luovan metsäalueen rajat on helppo hahmottaa tai pysytään näköetäisyydellä kokoontumispaikasta. Usein käytetyn ulkoluokan tulee sietää maaston kulumista.

Luonnonsuojelualue soveltuu vain satunnaiseen ulkokouluvierailuun.

Metsä antaa suojaa, mutta varustautukaa aina vuodenajan ja säätilan mukaan. Kylmään vuodenaikaan on tärkeää valita tuulensuojainen paikka, lämpimään aikaan suojaa auringon paahteelta. Väliaikaiseksi katokseksi voi viritellä sadetta pitävän tarppikankaan. Pysyvää ulkoluokkaa mahdollistavat pysyvät rakenteet kuten istuinkehä, katos ja kuivakäymälä.

Ennen kuin mennään ulos

Selvitä työjärjestys ja säännöt. Käy myös läpi tarvittavat jokamiehenoikeudet ennen maastoon menoa. Kun ulkokoulun kulku on kerrottu selkeästi oppilaat tuntevat olonsa turvalliseksi ja tietävät että metsään mennään oppimaan, ei välitunnille.

Rutiinit luovat turvallisuutta

Rutiinit ovat ulko-opetuksessa vähintään yhtä tärkeitä kuin luokassa ja mahdollistavat tehtäviin keskittymisen. Esimerkkejä hyväksi havaituista rutiineista: ulos aina tiettyinä viikonpäivinä, kokoonnutaan metsässä aina samaan paikkaan ja piiriin, järjestäjät kantavat tarvikkeet ulos ja sisään, laitetaan omat reput tiettyyn paikkaan, metsävälitunti ja evästauko.

Piiri

Ohjeet ja tehtävät on hyvä jakaa ja purkaa piirissä seisten. Seistään tiiviisti kylki kyljessä, jotta puheääni kantaa tuulesta ja muista ulkoäänistä huolimatta. Lähikontakti luo yhteisyyden tunnetta ja on samalla sosiaalisen toiminnan harjoitus.

Pienryhmätyöskentely

Pari tai kolme oppilasta on usein toimiva ryhmä. Ryhmiin jakaminen on joskus vaikeaa, mutta oppilaiden olisi hyvä saada toimia monenlaisten ihmisten kanssa. Ulkona he oppivat toisistaan uusia puolia. Ryhmän ei ole yleensä hyvä olla suurempi kuin kuusi henkilöä, tai osa jää helposti passiiviseen rooliin.

Erilaisia ryhmäjakoja:

Eläinten jalkojen lukumäärän mukaan, esim. hyönteisryhmät tai siiliryhmät

Lajiryhmien mukaan - etukäteen sopiviksi valitut lajikortit, jokaiselle yksi

Vaatteiden värin mukaan – etsi pari, jonka vaatteissa on jokin sama väri kuin sinulla

Luku ja kehon osa: lämmittelyporinat vaihtuvissa ryhmissä, esim. kolme peukaloo yhteen

Itse haettujen luonnonesineiden tai jokaisen oman päivän lajin mukaan – annetaan ryhmän jäsenten lukumäärä ja ryhmät saavat itse pohtia perustelut, miksi tietyt esineet tai lajit kuuluvat samaan ryhmään

Köysi päättää parit: Pitele piirin keskellä keskeltä nipussa olevia punaisia villanyörejä. Jokainen oppilas tarttuu yhteen nyörin päähän ja etsii toisesta päästä parin.

Kuumat ja coolit – jako kahteen ryhmään vierusparien käsien lämpimyyden perusteella

Materiaalit ja valmistelut

Käyttäkää paikalta löytyviä luonnonmateriaaleja. Ne voitte jättää maahan kun lähdette. Älä ota mukaan liikaa tavaroita. Valitse tehtävä- ja lajikorteista soveltuvat etukäteen ja jätä matkasta pois ylimääräiset pussit ja korttipinot.

Useammat kädet nopeuttavat monia valmisteluja. Ota oppilaat mukaan tekemään materiaaleja ja jaa heille vastuuta tarvikkeiden jakamisesta sekä kokoamisesta tehtävien jälkeen. Kierrätä tarvikkeiden kantamisvuoro, niin että jokainen saa vuorollaan olla vastuussa. Jokainen voi huolehtia omista välineistään, esim. istuinalustoista tai eväistä.

Valkoisia liinoja käytetään luonnonmateriaalien, tehtävien ja lajikorttien alustana. Kerätyt luonnonesineet erottuvat paremmin liinan päällä. Tuulisella säällä kevyen liinan painona voi käyttää esim. kiviä kulmissa. Liinaan voi tarvittaessa kirjoittaa vesi- tai spriiiliukoisella tussilla, kunhan merkinnät poistetaan.

Metrin mittaisia punaisia villanyörejä voi käyttää monin tavoin: havaintojen ja luontopolkujen merkitsemiseen, rajaamiseen ja kehystämiseen sekä erilaisiin mittaamistehtäviin ja sanallisiin tehtäviin (ks. Metsärepun ohjekortit luontopolkuja punaisilla naruilla, Metsämatikka).

Luupit ja suurennuslasit mahdollistavat luonnon pienten yksityiskohtien havainnoinnin ja ”retkeilyn mikromaisemassa” vaikka keskellä kaupunkia jäkäläisellä puunrungolla. Luupin ”helma” viedään melkein kiinni kohteeseen ja silmä lähelle linssiä.

Ravintoketjuleikin värikoodatut pyykkipojat soveltuvat myös muihin ryhmäjakoihin ja niillä voi kiinnittää kortteja matonkudendarulle tai vaikka pienten puiden oksille.

Puiset eläimet soveltuvat ryhmän roolieläimeksi, eläytymiseen ja metsäleikkeihin.

Metsärepun lajikortit sisältävät 168 yleistä metsälajia sekä vesilintuja. Kortit ovat mukana kulkeva lajintunnistusopas, joilla voi havainnollistaa ulkokoulussa tavattuja lajeja (esim. näyttää miltä ohi pyrähtänyt punakylkirastas näytti – kuka huomasi punaisen kyljen tai valkean silmäkulmajuovan?) Kortteja voi käyttää myös lukuisissa lajintuntemusta ja ekologista ymmärrystä lisäävissä harjoitteissa ja leikeissä (ks. lajiopetusvinkkejä www.ulkoluokka.fi/materiaalit)

Materiaalin jakaminen ja ohjeistus

Anna ohjeistus ennen kuin jaat harjoituksessa tarvittavat välineet. Esittele kuitenkin tarvikkeet ja niiden käyttö kun ohjaat tehtävän tekemiseen.

Ulkona oppilaiden on aluksi vaikea muistaa ohjeita. Pidä ohjeistus lyhyenä. Ohjeista pitkästä tehtävästä yksi osio kerrallaan. Kerro mitä oppilaat tekevät kun ovat valmiita. Esimerkiksi: Etsi esine joka on vastakohta tälle kivelle. Palaa sitten takaisin ja tuo esine mukana. Käytä tehtävän havainnollistamiseen kehonkieltä, eleitä, ilmeitä ja luonnonmateriaalia. Olkaa hyvä! -kehotus viestii että ohjeistus on annettu ja oppilaat voivat hajaantua tekemään tehtävää. Sovitulla äänimerkillä (esim. karhukello) kokoonnutaan taas yhteen.

Tehtävien tarkistaminen

Opettajan voi olla vaikeaa ehtiä ottaa vastaan kaikkia oppilaiden löytämiä ja keksimiä asioita. Tehtävät kannattaa usein käydä läpi pienryhmissä tai toiselle valmiille parille tai ryhmälle esitellen. Metsässä havaittuun ja opittuun on hyvä palata myöhemmin koko ryhmällä.